

Päivitetty 18.12.2017

Kehitysvammaisten, vammaisten ja sairaiden henkilöiden omaishoidon tuen myöntämisperusteet 1.1.2018 alkaen

Omaishoidontuki

Omaishoitolain (937/2005) mukaan omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoitajan on oltava hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö.

Omaishoidontuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista, jotka määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Omaishoidontukea voidaan myöntää, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa tai muuta huolenpitoa, joka on mahdollista järjestää hoidettavan kotona sopimalla siitä hänen omaisensa tai läheisensä kanssa ja tarpeellisten palveluiden avulla.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme (3) vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Myös sitovaa hoitotyötä tekevillä omaishoitajilla on lakisääteinen oikeus vähintään kolmeen vapaapäivään kuukautta kohti. Sitovalla hoitotyöllä tarkoitetaan, että hoitotyö on jatkuvanluonteista eli hoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitotyöhön ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Oikeus vapaaseen on myös omaishoitajalla, jonka hoidettava on kodin ulkopuolella enintään seitsemän (7) tuntia arkipäivää kohden saamassa kuntoutusta tai koulutusta tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Kunta ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaansa useampana alle vuorokauden pituisena jaksona.

Omaishoidontuki on määrärahasidonnainen ja perustuu kunnan harkintaan. Laki ei takaa hoitajalle subjektiivista oikeutta omaishoidontukeen. Omaishoidontuki myönnetään hakemuksen jättämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta omaishoidontukeen varatun määrärahan puitteissa.

Omaishoidon tuen myöntämisen yleiset periaatteet:

- Omaishoidon tukea myönnetään pääasiassa laitoshoidon tai palveluasumista korvaavaan kotona tapahtuvaan hoitoon. Ko. palvelumuodolla tuetaan omaishoitajan voimavaroja hoitotyössä.

Päivitetty 18.12.2017

- Hoitopalkkio määräytyy hoidon sitovuuden, vaativuuden sekä muiden annettujen tuki- ja hoitopalvelujen perusteella (esimerkiksi mikäli vammaisen henkilö on opiskelujen tms. vuoksi arkiviikot poissa kotoa, ei hoitotyö ole sitovaa). Hoidon ei katsota olevan sitovaa, mikäli hoidettava on yli seitsemän (7) vuorokautta kalenterikuukaudessa säännöllisesti muualla kuin omaishoitajan luona. Hoitotyöstä, jota ei katsota sitovaksi, myönnetään vapaata kolme (3) vuorokautta kalenterikuukautta kohden.
- Omaishoidon tukea ei suoriteta hoitokodissa, palvelutalossa, ryhmäkodissa, asuntolassa tai tukiasumisen piirissä olevan hoidosta.
- Hoitajalla tulee olla tosiasialliset (fyysiset ja psyykkiset) edellytykset toimia omaishoitajana. Omaishoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat hoidon asettamia vaatimuksia ja koti (toimintaympäristö) soveltuu hoitamiseen.
- Omaishoidontuki voidaan keskeyttää tai lopettaa, mikäli hoitajan ei katsota soveltuvan toimimaan hoitajana, esim. päihteiden käytön, terveysongelmien vuoksi tai jos hoidettavan edun mukainen hoito ei toteudu.
- Hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä Kainuun sote keskeyttää hoitopalkkion maksamisen keskeytyksen alkamisesta seuraavana päivänä
- Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät seuraavat ja arvioivat (kotikäynnein) omaishoidon tuella tapahtuvaa hoitoa. Hoitoa arvioidaan vuosittain tai tarpeen mukaan tarkistamalla hoito- ja palvelusuunnitelma.
- Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjatut ja sovitut lyhytaikaiset hoitajaksot ja tilapäishoidon jaksot vaikuttavat hoitopalkkion saamiseen ja hoitopalkkion määrään. Mikäli hoitajan jaksamista tukee enemmän hoidettavan lyhytaikaiset hoitajaksot kuin hoitopalkkio, silloin ensisijaisesti myönnetään lyhytaikaishoitoa.
- Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa (§ 7). Erityisenä syynä määräaikaiselle sopimukselle voidaan pitää asiakkaan toimintakyvyssä tapahtuvia muutoksia (esim. lapset).
- Omaishoidon keskeytyksestä on ilmoittamisvelvollisuus. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymällä on takaisinperintäoikeus ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä.

Päivitetty 18.12.2017

- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä voi irtisanoa omaishoitosopimuksen irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Hoitajan irtisanomisaika on yksi kuukausi.
- Irtisanomisajoista riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.
- Sopimus tulee purkaa välittömästi jos sen jatkaminen vaarantaa joko hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden.

Omaishoidon tuen maksuluokat ja hoitopalkkion porrastaminen

Maksuluokissa tulee kaikkien alla mainittujen kriteerien täytyä, jotta tukea maksetaan.

Lisäehtona on, että tukea maksetaan talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Asiakkaiden hoidon vaatavuus ja sitovuus on määrittävin kriteeri.

Omaishoidon tuen maksamisen perusteena voidaan käyttää toimintakyvyn arviointimittareita. Päätös perustuu kokonaistilanteen arviointiin.

I Maksuluokka

Omaishoidon tuen palkkio on 1.1.2018 alkaen **394,95** €/kk (v. 2017 394,40 €/kk)

- hoidettava tarvitsee päivittäin toistuvasti apua ja hoivaa (pukeutuminen, liikkuminen, syöminen, hygienianhoito) tai tarvitsee jatkuvaa valvontaa
- myönnetään pääasiassa laitoshoidon tai palveluasumista korvaavaan kotona tapahtuvaan hoitoon

II Maksuluokka

Omaishoidon tuen palkkio on 1.1.2018 alkaen **525,63** €/kk (v. 2017 524,90 €/kk)

- hoidettava tarvitsee apua ja hoitoa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa ja jatkuvaa valvontaa (pukeutuminen, liikkuminen, syöminen, hygienianhoito)
- omaishoito on vaihtoehto laitoshoidolle

Mikäli hoidettavalle järjestetään muita tukipalveluja mm. päivätoimintaa, henkilökohtaista apua jne., suoritetaan omaishoidontuen palkkio maksuluokan 1 suuruisena.

III Maksuluokka

Omaishoidon tuen palkkio on 1.1.2018 alkaen **785,80** €/kk (v. 2017 784,70 €/vrk)

- Omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa työtä tai toisen työtä edellyttäen, että hoitajalla ei tältä ajalta ole vähäistä suurempia työtuloja, eikä

Päivitetty 18.12.2017

oikeutta sairausvakuutuslain 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan eikä oikeutta vuorotteluvapaalain 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Erityistilanteissa hoitopalkkio voidaan päättää esitettyjä maksuluokkia suuremmaksi hoidon järjestelyjen niin vaatiessa. Hoitopalkkio voidaan korottaa III maksuluokan palkkiota 30 % suuremmaksi.

Kaikkien maksuluokkien asiakkaila on hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti lisäksi mahdollisuus saada tarvittavat tuki- ja muut palvelut, joista peritään maksut maksuasetusten mukaisesti.

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, jos

- hoidon sitovuus on vähäisempää kuin mitä 4 §:n 1 momentissa edellytetään ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä taikka
- siihen on hoitajan esittämä erityinen syy.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestäminen

Omaishoitajalaki turvaa hoitajalle vähintään kaksi (2) vuorokautta lomaa kalenterikuukautta kohti. Laista poiketen Kainuun sotessa sekä sitovaa että ei-sitovaa hoitotyötä tekeville omaishoitajille järjestetään vähintään kolme (3) vuorokautta vapaata kalenterikuukautta kohden.

Lisäksi omaishoidossa olevalle asiakkaalle voidaan järjestää muuta ympärivuorokautista hoitoa siten, että asiakkaan hoitoaika muualla kuin omaishoidossa omaishoidonvapaavuorokaudet mukaan lukien on enintään seitsemän (7) vuorokautta kalenterikuukautta kohden.

Omaishoitajan ja Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän välisessä sopimuksessa sekä hoidettavaa koskevassa palvelusuunnitelmassa sovitaan, miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan aikana. Hoidettavalla tai omaishoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa. Perusteena tulee kaikissa tapauksissa olla ympärivuorokautinen sidonnaisuus hoitotyöhön.

Asiakasmaksu lakisääteisten vapaapäivien osalta on **11,40 € / vrk / 3 vrk / kk** (v. 2017 11,50 € / vrk / 3 vrk / kk). Omaishoitaja voi pitää vapaansa kuukausittain tai hän voi säästää niitä ja pitää kerrallaan useimpia vapaapäiviä. Vapaat tulee käyttää kuitenkin kalenterivuositain, omaishoidon tuen sopimuksen voimassaoloaikana.

Omaishoitajan vapaat järjestetään Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymässä siten, että paikkakunnilla käytetään ensisijaisesti omaishoidon sijaisomaisjärjestelmää, oman toiminnan asumisyksiköjä ja erityishuollon tilapäisyksiköä. Mikäli edellä mainituilla vaihtoehdoilla vapaita ei voida järjestää, vapaat järjestetään Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon hyväksymissä yksityisissä hoiva- ja asumispalveluyksiköissä palvelusetelillä tai tilapäisessä perhehoidossa.

Päivitetty 18.12.2017

Silloin kun omaishoitajan lakisääteinen vapaa järjestetään omaishoidon sijaisjärjestelmän avulla, sijaishoitajan tulee olla hoidettavan omainen tai läheinen. Sijaishoitajan kanssa tehdään sopimus sijaisomaishoidosta ja silloin hoito tapahtuu asiakkaan kotona. Sijaishoitajalle maksetaan 56,18 euroa / vuorokausi (vuonna 2017 56,10 €/vrk). Silloin, kun omaishoitajan lakisääteinen vapaa järjestetään tilapäisen perhehoidon avulla, perhehoitajalle tehdään perhehoidon toimeksiantosopimus. Perhehoitajalle maksetaan Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän hyväksymä tilapäisen perhehoitajan hoitopalkkio ja kulukorvaus.

Palvelusuunnitelma

Omaishoidontuesta laaditaan yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma.

Suunnitelmaan kirjataan:

- omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen määrä ja sisältö
- miten hoidettavien hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana
- omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastusten tarve ja toteuttaminen.
- omaishoitajan valmennuksen ja koulutuksen tarve ja järjestäminen.

Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut

Omaishoitajalle järjestetään tarvittaessa valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten ja hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä omaishoitajan hyvinvointia ja hoitotehtäviä tukevia sosiaali- ja tervyspalveluja. Kunnan velvollisuus järjestää valmennusta koskee omaishoitosopimuksen tehneitä omaishoitajia.

- Omaishoitajan valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajuutta sekä kehittää omaishoitajaksi ryhtyvän henkilön valmiuksia omaishoitajana toimimisessa.
- Omaishoitajan hoitotehtävää tukevan koulutuksen/valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajan osaamisen kehittämistä ja valmiuksien ylläpitämistä omaishoitosuhteen aikana. Koulutus voi liittyä esimerkiksi erilaisten apuvälineiden käyttöön, ergonomisten työasentojen opettamiseen, haasteellisista tilanteista selviytymiseen tai esim. muistisairaiden, päihde- ja mielenterveysongelmaisten ja vammaisten lasten omaishoidon erityiskysymyksiin.
- Hyvinvointi- ja terveystarkastuksella tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla tai muilla menetelmillä suoritettua omaishoitajan hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn tarkastusta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksen sisällöstä on annettu sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo (12.2.2015). Hyvinvointi- ja

Päivitetty 18.12.2017

terveystarkastukset ovat maksuttomia (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 5 §).

Omaishoidon tukeen sisältyy hoidettavalle annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. (Tällaisia voivat olla esimerkiksi kodinhoitoapu ja siihen liittyvät tukipalvelut (esimerkiksi ateriat-, kylvytys- ja kuljetuspalvelu), apuvälineet, päivä- ja lyhytaikaishoito ja muut terveydenhuollon palvelut.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista voidaan periä maksuja siten kuin asiakasmaksuista on säädetty. Omaishoidon tukeen liittyvistä palveluista voidaan periä tulotasoon perustuvia palvelumaksuja (esimerkiksi kotipalveluista ja kotisairaanhoidosta).